

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност

„доцент“, обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ, бр. 36/17.04.2026

Професионално направление 3.9. Туризм

**Научна специалност „Икономика и управление на туризма“ (Екосистемен
подход и иновации в хотелиерството)**

Рецензент: доц. д-р Илинка Терзийска

Кандидат: гл. ас. д-р Любомира Руменова Пинелова

I. Кратки биографични данни за кандидата

Гл. ас. д-р Любомира Руменова Пинелова е преподавател в катедра „Туризм“ към Стопанския факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, където работи от 12.01.2005 г. Притежава ОНС „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (туризм)“, придобита след докторантура в УНСС през 2007-2011 г., с дисертационен труд на тема „Интегрирани системи за управление на качеството на хотелиерския продукт“. Кандидатът е магистър по „Финанси“ и бакалавър по „Туризм“. Научното ѝ развитие показва приемственост от качеството и конкурентоспособността в хотелиерството към дигиталната трансформация, платформената икономика и екосистемния подход. Представени са и доказателства за участие в национален и международни научни и образователни проекти.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

За участие в конкурса са представени хабилитационна монография, статии и доклади, студии, глави от колективни монографии, цитирания и проектна дейност. В справка за минималните национални и допълнителните изисквания са декларирани 856,65 точки при минимално изискуеми 430 точки: 50 по група А, 100 по група В, 411,65 по група Г, 100 по група Д и 195 по допълнителните изисквания. Кандидатът значително надхвърля общия минимален праг.

Приемам за оценяване трудовете по групи В и Г, включително пълния текст на хабилитационната монография. В представените материали не установявам основание за отхвърляне на заявен труд.

Основният хабилитационен труд е самостоятелната монография „Екосистемен подход в хотелиерството“ (2026), с обем 166 страници. Тя е организирана в три глави и следва логиката „теория - методика - практика“. Първата глава систематизира теоретичните основания, типологията и еволюцията на екосистемите; втората разработва методически препоръки за формиране на хотелска екосистема, подбор на участници и управление на рисковете; третата представя емпирична апробация при независими хотели в Банско и Сандански.

Темата е актуална и практически значима. Независимият хотел е разгледан като участник в система от доставчици, посредници, публични институции, местни общности, туристи и цифрови платформи. Авторът свързва екосистемния подход с взаимозависимост, координация, съвместно създаване на стойност, адаптивност и мрежови ефекти. Теоретичният обзор е широк и литературно осведомен, като обхваща организационната екология, неоинституционалния подход, динамичните способности, клъстерите, платформената икономика и съвместното създаване на стойност. На места обаче изложението е по-скоро систематизиращо, отколкото критико-синтетично.

Основно достойнство е приложният инструментариум. Формирането на екосистема е структурирано чрез цикъла PDCA. Предложена е методика за предварителен подбор на участници по пет критерия: стратегическа съвместимост, репутация и ценности, готовност за сътрудничество, ресурси и компетенции и цифрова зрялост. Моделът „6 домейна“ на Айзенберг е адаптиран за анализ на рисковете. Тези решения придават на труда ясна научно-приложна ориентация.

Емпиричното изследване обхваща 28 независими хотела, избрани чрез стратифициран целенасочен подбор: 16 в Банско и 12 в Сандански, предимно от две до четири звезди. Респонденти са представители на управленските екипи.

Използвани са анкетно проучване, експертна оценка, бални скали, дескриптивна статистика и сравнителен анализ. Изборът на двете дестинации позволява сравнение между силно сезонна планинска и по-умерено сезонна балнео- и СПА среда при сходна институционална рамка. Извадката е подходяща за пилотна апробация, но не позволява статистическо обобщаване за българското хотелиерство като цяло.

Резултатите показват нееднородна готовност за екосистемна интеграция. По-високи са оценките за дигитална видимост, онлайн продажби, репутация, ценности и участие в общи маркетингови инициативи. По-слабо развити са автоматизацията, системното използване на данни, дигиталните компетенции и част от управленския капацитет. Основателно цифровата зрялост е определена като ключово „тясно място“, а общата цифрова платформа - като потенциален компенсаторен механизъм. Анализът на рисковете разкрива взаимодействие между институционални, финансови, кадрови, културни, пазарни и технологични фактори.

Следва да се отбележи, че изследването установява нагласи, самооценена готовност и възприемани ползи и рискове, но не проследява реално функционираща екосистема във времето. Поради това „апробацията“ на PDCA следва да се разбира като пилотно операционализиране на управленска рамка, а не като измерване на ефектите от завършен цикъл на внедряване.

Останалите публикации допълват хабилитационната тема. Трудовете за екосистемите в туризма, дигиталното хотелиерство и иновационните екосистеми развиват теоретичната рамка; публикациите за дигитална трансформация, платформени модели и нетехнологични иновации изграждат прехода към нея; работите за системи за качество, оптимизация и конкурентоспособност осигуряват приемственост с дисертационния труд. Публикациите за геопаркове, „Натура 2000“, дестинации и сувенирно занаятчийство разширяват анализа към териториални системи. Продукцията е достатъчна и тематично последователна.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателската дейност на кандидата

Въз основа на представените материали приемам следните основни приноси:

1. Концептуално уточняване на екосистемния подход за независимите хотелски предприятия чрез систематизиране на взаимозависимостта, координацията, съвместното създаване на стойност, адаптивността и ролята на цифровата платформа. Приносът се съдържа в монографията, първа глава, и в статиите за екосистемите в туризма и дигиталното хотелиерство.

2. Разработване на методика за предварителна оценка и подбор на хотели за участие в екосистема чрез пет групи критерии и бални скали. Това е основният методически принос на труда. Съдържа се в монографията, раздели 2.2, 3.4 и приложенията.

3. Адаптиране на цикъла PDCA към формирането и развитието на хотелска екосистема и конкретизиране на действията по планиране, пилотно изпълнение, контрол и усъвършенстване. Съдържа се в раздели 2.1 и 3.7 на монографията.

4. Адаптиране на модела „6 домейна“ за идентифициране и управление на институционални, финансови, кадрови, културни, пазарни и технологични рискове. Съдържа се в раздели 2.3, 2.4 и 3.6.

5. Получаване на нови за изследвания регион емпирични факти за готовността, цифровата зрялост, стимулите и рисковете при независими хотели в Банско и Сандански. Съдържа се в трета глава на монографията.

6. Формулиране на интеграционен модел на готовността и диференцирани практически насоки за предприятия с различно равнище на готовност. Съдържа се в раздели 3.8 и 3.9.

7. Разкриване на двойствената роля на дигиталните платформи - като средство за пазарен достъп и координация, но и като източник на зависимост, разходи и ограничен контрол върху данните. Съдържа се в публикациите за дигиталната трансформация и платформената икономика.

8. Систематизиране на подходи за интегриране на системи за качество, процесно управление и конкурентоспособност в хотелиерството. Приносите са потвърдителни и научно-приложни и се съдържат в по-ранните публикации на кандидата.

Научната значимост е преди всичко в секторното операционализиране на екосистемния подход. За практиката най-ценни са методиката за готовност, критериите за подбор, риск-анализът и PDCA рамката. Приносите в самостоятелната монография, както и останалите представени публикации могат пряко да бъдат отнесени към кандидата. Преподавателският принос се подкрепя от продължителната работа в катедра „Туризм“ и приложимостта на резултатите в дисциплини по хотелиерство, качество, иновации и дигитализация, представена е и отделна подробна справка за учебна натовареност и разработени курсове.

IV. Критични бележки и препоръки

1. Необходимо е по-строго разграничаване на екосистемата от мрежа, клъстер, верига на стойността, дестинационна система и партньорство чрез минимални операционни критерии.

2. Малката, целенасочена и регионално ограничена извадка определя резултатите като пилотни. Бъдещи изследвания следва да обхванат повече дестинации и по-широк или вероятностен подбор.

3. Самооценките на управленски представители създават риск от социално желателни отговори. Препоръчителна е триангулация чрез интервюта, наблюдение, документални и оперативни данни и позиции на други участници.

Бележките имат препоръчителен характер и не променят положителната оценка.

V. Заключение

Кандидатът притежава изискуемата ОНС „доктор“, представя самостоятелен хабилизационен труд и публикационна продукция, съответстваща на конкурса. Декларираните 856,65 точки значително надхвърлят минимално изискуемите 430

точки. Монографията има актуален предмет, логична структура и приложна насоченост. Основните ѝ достойнства са конкретизирането на екосистемния подход, методиката за оценка на готовността, адаптирането на PDCA и модела „6 домейна“ и пилотното изследване в Банско и Сандански. Методологичните ограничения намаляват силата на обобщенията, но не обезсилват научно-приложната стойност на труда.

Въз основа на количествената и качествената оценка давам положителна оценка на научната, научно-приложната и преподавателската дейност на гл. ас. д-р Любомира Руменова Пинелова. Считам, че кандидатът отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, правилника за неговото прилагане и вътрешните изисквания на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 3.9. Туризм, научна специалност „Икономика и управление на туризма“.

Предлагам на уважаемото научно жури да избере гл. ас. д-р Любомира Руменова Пинелова за заемане на академичната длъжност „доцент“ по обявения конкурс.

Дата: 17/8/2026

Рецензент:

/доц. д-р Илинка Терзийска/

South-West University “Neofit Rilski”

REVIEW

of the works submitted for participation in the competition for the academic position of “Associate Professor”, announced by South-West University “Neofit Rilski” in the State

Gazette, Issue No. 36/17 April 2026

Professional Field 3.9 Tourism

Scientific Specialty “Economics and Management of Tourism” (Ecosystem

Approach and Innovations in Hospitality)

Reviewer: Assoc. Prof. Ilinka Terziyska, PhD

Candidate: Chief Assist. Prof. Lyubomira Rumenova Pinelova, PhD

I. Brief biographical information about the candidate

Chief Assist. Prof. Lyubomira Rumenova Pinelova, PhD, is a lecturer in the Department of Tourism at the Faculty of Economics, South-West University “Neofit Rilski”, where she has worked since 12 January 2005. She holds the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in the scientific specialty “Economics and Management (Tourism)”, awarded following doctoral studies at the University of National and World Economy in 2007–2011, with a dissertation entitled “Integrated Quality Management Systems for the Hotel Product”. The candidate holds a Master’s degree in Finance and a Bachelor’s degree in Tourism. Her academic development demonstrates continuity from quality and competitiveness in hospitality towards digital transformation, the platform economy, and the ecosystem approach. Evidence of participation in national and international research and educational projects has also been submitted.

II. Characteristics of the candidate’s research and applied research output

The materials submitted for the competition include a habilitation monograph, articles and conference papers, studies, chapters in collective monographs, citations, and project activities. The statement documenting compliance with the minimum national and additional requirements reports a total of 856.65 points against a minimum requirement of 430 points: 50 points under Group A, 100 under Group B, 411.65 under Group D, 100

under Group E, and 195 under the additional requirements. The candidate therefore substantially exceeds the overall minimum threshold.

I accept for evaluation the works submitted under Groups B and D, including the full text of the habilitation monograph. I find no grounds in the submitted materials for excluding any of the declared works from evaluation.

The principal habilitation work is the single-authored monograph “Ecosystem Approach in Hospitality” (2026), comprising 166 pages. It is organised into three chapters and follows the logic of “theory – methodology – practice”. The first chapter systematises the theoretical foundations, typology, and evolution of ecosystems; the second develops methodological recommendations for forming a hotel ecosystem, selecting participants, and managing risks; and the third presents an empirical pilot application involving independent hotels in Bansko and Sandanski.

The topic is timely and of clear practical relevance. The independent hotel is conceptualised as a participant in a system comprising suppliers, intermediaries, public institutions, local communities, tourists, and digital platforms. The author links the ecosystem approach to interdependence, coordination, value co-creation, adaptability, and network effects. The theoretical review is broad and well informed by the literature, covering organisational ecology, the neo-institutional approach, dynamic capabilities, clusters, the platform economy, and value co-creation. In some places, however, the discussion is more systematising than critically synthetic.

A major strength of the work is its applied toolkit. Ecosystem formation is structured through the PDCA cycle. A methodology is proposed for the preliminary assessment and selection of participants based on five criteria: strategic compatibility, reputation and values, readiness to cooperate, resources and competencies, and digital maturity. Isenberg’s “6 Domains” model is adapted for risk analysis. These solutions give the work a clear applied research orientation.

The empirical study covers 28 independent hotels selected through stratified purposive sampling: 16 in Bansko and 12 in Sandanski, predominantly in the two- to four-

star categories. The respondents are members of the hotels' management teams. The methods employed include a questionnaire survey, expert assessment, rating scales, descriptive statistics, and comparative analysis. The selection of the two destinations enables comparison between a highly seasonal mountain environment and a less strongly seasonal balneological and spa environment within a broadly similar institutional framework. The sample is appropriate for a pilot application, but it does not allow statistical generalisation to the Bulgarian hospitality sector as a whole.

The results reveal uneven readiness for ecosystem integration. Higher assessments are reported for digital visibility, online sales, reputation, values, and participation in joint marketing initiatives. Less developed areas include automation, systematic use of data, digital competencies, and certain aspects of managerial capacity. Digital maturity is therefore appropriately identified as a key “bottleneck”, while a shared digital platform is presented as a potential compensatory mechanism. The risk analysis reveals interactions among institutional, financial, human-resource, cultural, market, and technological factors.

It should be noted that the study identifies attitudes, self-assessed readiness, and perceived benefits and risks, but does not track an ecosystem that is actually operating over time. Accordingly, the “pilot application” of the PDCA cycle should be understood as a preliminary operationalisation of a management framework rather than as measurement of the effects of a completed implementation cycle.

The remaining publications complement the habilitation topic. The works on tourism ecosystems, digital hospitality, and innovation ecosystems develop the theoretical framework; the publications on digital transformation, platform models, and non-technological innovations provide the transition towards it; and the works on quality systems, optimisation, and competitiveness ensure continuity with the candidate's doctoral research. Publications on geoparks, Natura 2000, destinations, and souvenir crafts broaden the analysis towards territorial systems. The overall publication output is sufficient and thematically coherent.

III. Main contributions to the candidate's research, applied research, and teaching activities

On the basis of the submitted materials, I recognise the following principal contributions:

1. Conceptual clarification of the ecosystem approach for independent hotel enterprises through systematisation of interdependence, coordination, value co-creation, adaptability, and the role of the digital platform. This contribution is presented in Chapter One of the monograph and in the articles on tourism ecosystems and digital hospitality.

2. Development of a methodology for the preliminary assessment and selection of hotels for participation in an ecosystem, using five groups of criteria and rating scales. This is the principal methodological contribution of the work. It is presented in Sections 2.2 and 3.4 of the monograph and in the appendices.

3. Adaptation of the PDCA cycle to the formation and development of a hotel ecosystem, with specification of actions related to planning, pilot implementation, control, and improvement. This contribution is presented in Sections 2.1 and 3.7 of the monograph.

4. Adaptation of the “6 Domains” model for identifying and managing institutional, financial, human-resource, cultural, market, and technological risks. This contribution is presented in Sections 2.3, 2.4, and 3.6.

5. Generation of new empirical evidence for the studied region concerning readiness, digital maturity, incentives, and risks among independent hotels in Bansko and Sandanski. This contribution is presented in Chapter Three of the monograph.

6. Formulation of an integrative readiness model and differentiated practical guidelines for enterprises with different levels of readiness. This contribution is presented in Sections 3.8 and 3.9.

7. Identification of the dual role of digital platforms—as a means of market access and coordination, but also as a source of dependence, costs, and limited control over data. This contribution is presented in the publications on digital transformation and the platform economy.

8. Systematisation of approaches to integrating quality systems, process management, and competitiveness in hospitality. These contributions are confirmatory and applied in nature and are contained in the candidate's earlier publications.

The scientific significance lies primarily in the sector-specific operationalisation of the ecosystem approach. From a practical perspective, the most valuable elements are the readiness assessment methodology, the selection criteria, the risk analysis, and the PDCA framework. The contributions in the single-authored monograph, as well as in the other submitted publications, can be directly attributed to the candidate. The teaching contribution is supported by her long-standing work in the Department of Tourism and by the applicability of the results to courses in hospitality, quality, innovation, and digitalisation. A separate detailed statement of teaching workload and developed courses has also been provided.

IV. Critical comments and recommendations

1. A clearer distinction is needed between an ecosystem and related forms such as a network, cluster, value chain, destination system, and partnership, based on a set of minimum operational criteria.

2. The small, purposively selected, and regionally limited sample means that the findings should be regarded as pilot results. Future research should cover a larger number of destinations and employ broader or probability-based sampling.

3. Self-assessments by management representatives create a risk of socially desirable responses. Triangulation through interviews, observation, documentary and operational data, and the perspectives of other ecosystem participants is recommended.

These comments are intended as recommendations and do not alter the overall positive assessment.

V. Conclusion

The candidate holds the required educational and scientific degree of Doctor (PhD), has submitted an independent habilitation work, and presents a publication record consistent with the requirements of the competition. The declared total of 856.65 points

substantially exceeds the minimum requirement of 430 points. The monograph addresses a timely topic, has a logical structure, and is clearly practice-oriented. Its principal strengths are the operationalisation of the ecosystem approach, the readiness assessment methodology, the adaptation of the PDCA cycle and the “6 Domains” model, and the pilot study conducted in Bansko and Sandanski. The methodological limitations reduce the strength of the generalisations but do not diminish the applied research value of the work.

On the basis of the quantitative and qualitative evaluation, I give a positive assessment of the research, applied research, and teaching activities of Chief Assist. Prof. Lyubomira Rumenova Pinelova, PhD. I consider that the candidate meets the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act, the Regulations for its implementation, and the internal requirements of South-West University “Neofit Rilski” for appointment to the academic position of “Associate Professor” in Professional Field 3.9 Tourism, Scientific Specialty “Economics and Management of Tourism”.

I propose that the esteemed Scientific Jury elect Chief Assist. Prof. Lyubomira Rumenova Pinelova, PhD, to the academic position of “Associate Professor” in the announced competition.

Date: 17 August 2026

Reviewer:

/Assoc. Prof. Ilinka Terziyska, PhD/